

KIẾN NGHỊ ĐỘT PHÁ CƠ CHẾ PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC KHOA HỌC - CÔNG NGHỆ, ĐỔI MỚI SÁNG TẠO VÀ CHUYỂN ĐỔI SỐ TẠI CẤP CƠ SỞ

I. THỰC TRẠNG CẤP BÁCH

1. Nghịch lý nguồn lực :

- Thừa tiềm năng, thiếu cơ chế : Thanh niên có trình độ công nghệ cao tại địa phương không có cơ hội ứng dụng (theo Bộ LĐ-TB&XH, 72% lao động trẻ nông thôn chưa được đào tạo kỹ năng số).

- Lỗ hổng quản lý : Cán bộ phường/xã thiếu công cụ số hóa (chỉ 15% xã có phần mềm quản lý dân cư tích hợp AI - Bộ TT&TT, 2024).

2. Rào cản cốt lõi :

- Cơ chế tài chính cứng nhắc : Ngân sách địa phương không thể thuê chuyên gia công nghệ do quy định hành chính.

- Đào tạo chạy theo phong trào : Khóa học kỹ năng số thiếu tính thực tiễn, không gắn với nhu cầu địa phương (sản xuất nông nghiệp, du lịch cộng đồng...).

II. GIẢI PHÁP ĐỘT PHÁ

1. Cơ chế “ 3 tự chủ “ cho cơ sở :

- Tự chủ tuyển dụng : Cho phép UBND Phường (xã) thuê chuyên gia CNTT theo hợp đồng đặc thù (vượt trần lương cơ bản), ưu tiên người địa phương.

- Tự chủ ngân sách linh hoạt : Dành tối thiểu 10% ngân sách địa phương cho các dự án CDS, cho phép chuyển đổi mục đích sử dụng nhanh trong 24h.

- Tự chủ hợp tác : Phường (xã) được ký trực tiếp hợp đồng với doanh nghiệp công nghệ mà không qua đấu thầu rườm rà (với dự án <500 triệu đồng).

2. Mô hình công dân số tiên phong :

- Tuyển chọn “Nhân sự số cộng đồng”: Mỗi khu phố/ấp có ít nhất 1 thanh niên thông qua tuyển chọn được đào tạo bài bản (cấp chứng chỉ Bộ TT&TT), hỗ trợ miễn phí cho người dân.

- Cơ chế đãi ngộ : Được cộng điểm khi thi công chức, miễn phí khóa học nâng cao, hỗ trợ vốn khởi nghiệp công nghệ (tối đa 50 triệu đồng/dự án).

3. Hệ sinh thái đào tạo thực chiến :

Trung tâm Đổi mới sáng tạo cấp Phường (xã) :

- Thiết bị : Máy in 3D, IoT demo kit, phòng lab số hóa.

- Chương trình : Đào tạo theo dự án thực tế (vd: Số hóa làng nghề, ứng dụng cảm biến nông nghiệp....).

- Học viện số di động : Xe bus công nghệ trang bị máy tính, di chuyển đến từng khu phố (ấp) để đào tạo kỹ năng cơ bản (sử dụng VNeID, khai báo y tế điện tử...).

4. Cơ chế kết nối “mạng nhện” :

- Sàn giao dịch nhân lực số địa phương : Nền tảng trực tuyến kết nối doanh nghiệp - chuyên gia - người dân, cho phép:

- Đăng ký mentor (chuyên gia tình nguyện hướng dẫn)

- Chia sẻ tài nguyên số miễn phí (phần mềm, bản quyền)

- Mô hình hợp tác “1+1+1” : Mỗi doanh nghiệp lớn nhận hỗ trợ 1 phường (xã) + 1 trường Đại học đào tạo + 1 hợp tác xã (CLB) ứng dụng công nghệ.

III. CƠ CHẾ TRIỂN KHAI

1. Thử chế hóa bằng Nghị định đặc thù :

- Cho phép thí điểm tại 20 phường (xã) tiên phong (theo Quyết định của Thủ tướng), bỏ quy định gây cản trở (vd: yêu cầu bằng cấp chuẩn khi tuyển dụng chuyên gia CNTT).

2. Cơ chế tài chính đột phá :

- Quỹ Đổi mới sáng tạo cơ sở : Ngân sách Trung ương cấp 5 tỷ/phường(xã)/năm, cho phép dùng đến 30% để thưởng cho nhóm nghiên cứu.

- Trái phiếu CDS địa phương: Phường (xã) được phát hành trái phiếu để huy động vốn xã hội hóa cho dự án công nghệ.

3. Chỉ số đánh giá thông minh :

- Bộ tiêu chí SMARTCommune (xây dựng cùng Bộ TT&TT):

- Tỷ lệ dịch vụ công trực tuyến mức 4 (>80%)

- Số giải pháp sáng tạo do người dân đề xuất (>10 giải pháp/năm)

- Tốc độ Internet tối thiểu 50Mbps tại trụ sở UBND.

IV. KIẾN NGHỊ CỤ THỂ

1. Với Quốc hội : Sửa đổi Luật Ngân sách, cho phép cấp phường (xã) tự chủ chi tiêu cho nhân lực công nghệ.

2. Với Bộ KH&CN : Thành lập Tổ công tác đặc biệt hỗ trợ kỹ thuật trực tiếp cho phường (xã).

3. Với UBND tỉnh : Ban hành cơ chế đặc thù thu hút chuyên gia về địa phương (miễn tiền thuê đất 5 năm, hỗ trợ nhà ở công vụ).

4. Với doanh nghiệp : Cam kết sử dụng 1% lợi nhuận hàng năm để phát triển nhân lực số cơ sở.

Kết luận :

Chìa khóa thành công nằm ở trao quyền thực chất cho cơ sở. Cần coi mỗi phường/xã là "phòng thí nghiệm sống" để thử nghiệm mô hình mới. Giải pháp không nằm ở công nghệ đắt tiền, mà ở cơ chế phù hợp để người dân trở thành chủ thể chuyển đổi số./.